

Wstęp

Niniejszy tom czasopisma „Humaniora” składa się z sześciu tekstów, w większości poświęconych problematyce religioznawczej. Pięć z nich stanowią artykuły naukowe, szósty opublikowany został w ramach regularnie pojawiającego się na łamach czasopisma „Forum dyskusyjnego”. Zakres zagadnień prezentowanych w artykułach jest szeroki, zaś ich tematyka zróżnicowana. Różne są także ujęcia badawcze i dyscypliny naukowe, w ramach których poruszają się autorzy. Czytelnik znajdzie w tomie teksty z zakresu historii nauki, historii filozofii, semiotyki kultury, filozofii religii oraz religioznawstwa.

Tom otwiera tekst Małgorzaty Jankowskiej pt. *Kulturoznawcze badanie intertekstualnych gier z kanonem. Propozycje teoretyczno-metodologiczne*. Tekst poświęcony jest roli kanonu jako istotnego medium pamięci kulturowej. Autorka wprawdzie koncentruje się na kanonie religijnym, ale jednocześnie ujmuje kanon jako źródło wielu tekstualnych odniesień. Intertekstualność, której źródłem jest kanon, można rozumieć jako narzędzie kulturowej pamięci. Dzięki intertekstualnym odniesieniom do tekstów kanonicznych religia rozumiana jako system kulturowy oddziałuje na inne podsystemy kulturowe, wpisując się w złożoną dynamikę kultury.

Antoni Torzewski podejmuje ważny we współczesnych debatach o religii problem funkcjonowania religii w obliczu współczesnego pluralizmu. Pluralizm jest tutaj traktowany jako stanowisko normatywne, bronione zwłaszcza przez myślicieli związanych z postmodernizmem. Jednak, jak pokazuje autor, również niektórzy autorzy nieutożsamiający się z postmodernizmem, lecz związani ideowo z tradycją chrześcijańską, zdają się patrzeć przychylnym okiem na współczesny pluralizm. Co więcej, istnieją próby pogodzenia tradycji religijnej z normatywnym wezwaniem do pluralizmu.

Artykuł Sławomira Sztajera *Udawanie i zabawa jako formy zaangażowania religijnego* poświęcony jest wykorzystaniu zabawy, udawania i gry w praktykach religijnych. Praktyki te opierają się na symulacji, której wyjaśnienie wymaga zbadania złożonych procesów poznawczych i procesów komunikacji. Istotną rolę w przechodzeniu do trybu udawania i zabawy odgrywają metakomunikaty sygnalizujące przejście do specyficznego trybu doświadczania świata. Tryb ten można określić mianem świata „jak gdyby”, w odróżnieniu od świata „jakim

jest”. W niektórych praktykach religijnych udawanie i zabawa mają tendencję do przekraczania ramy symulacji i są postrzegane przez zaangażowane jednostki jako zachowania poważne i autentyczne. W tym kontekście wiara religijna jawi się jako przechodzenie od trybu symulacji do trybu rzeczywistości i na odwrót. W tekście podano kilka przykładów religijnego wykorzystania udawania i zabawy, ograniczając się do różnych odmian współczesnej chrześcijańskiej duchowości i religijności.

Artykuł Zbigniewa Drozdowicza *Od spekulatywnego humoryzmu do eksperymentalnego fizjologizmu* koncentruje się na granicy między nauką a pseudonauką na przykładzie sformułowanej w czasach starożytnych i rozwijanej przez tysiąclecia teorii humoralnej oraz rozwijanego w XX wieku behawioryzmu. Autor przywołuje koncepcje Galena, Hipokratesa, badaczy oświeceniowych, Claude’a Bernarda, wybitnego rosyjskiego fizjologa Iwana Pawłowa oraz czołowych przedstawicieli behawioryzmu – Johna Watsona i Burrhusa F. Skinnera. Autor ukazuje, w jaki sposób spekulatywne podejście badaczy sprzyjało mnożeniu teorii pseudonaukowych. Współczesne ograniczenie spekulacji i opieranie się w większym stopniu na badaniach empirycznych chociaż nie prowadzi do zupełnego wyeliminowania pseudonaukowych spekulacji, znacznie ogranicza pole dla spekulatywizmu w fizjologii.

Przedmiotem zainteresowania autora artykułu zatytułowanego *Filozofia arabska, islamska czy muzułmańska? Kilka uwag terminologicznych* jest zróżnicowane nazewnictwo klasycznej filozofii świata muzułmańskiego. Do jej głównych przedstawicieli należą tacy średniowieczni myśliciele, jak Al-Fārābī, Awerroes i Awicenna. Damian Kokoć analizuje argumenty zwolenników każdej z wymienionych w tytule nazw, wskazując, że podstawą rozbieżności są dyskutowane przez filozofów relacje między religią a filozofią lub, szerzej rzecz ujmując, między religią a nauką.

Tekst umieszczony w dziale „Forum dyskusyjne” poświęcony jest dziejom Organizacji Morskiej, stanowiącej zakon Kościoła scjentologicznego. Autor tekstu, Sergiusz Anoszko, przedstawia nie tylko powstanie i funkcjonowanie Organizacji Morskiej, ale także kontrowersje związane z tą organizacją. Znaczna część tekstu omawia ponadto symbolikę stosowaną w ramach Organizacji Morskiej. Autor korzysta nie tylko z powszechnie dostępnych źródeł i opracowań, ale także ze wspomnień dawnych członków organizacji oraz relacji obecnych wyznawców.

Sławomir Sztajer